

11

Svar på skrivelse från
Liberalerna,
Moderaterna,
Kristdemokraterna,
Centerpartiet och
Miljöpartiet om
övergreppsmottagning
för barn under 13 år i
Region Stockholm
HSN 2019-0554

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Planeringsenhet
Hanna Wallin

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-04-25

HSN 2019-0554

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Svar på skrivelse från Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet om övergreppsmottagning för barn under 13 år i Region Stockholm

Ärendebeskrivning

I en skrivelse till hälso- och sjukvårdsnämnden föreslår Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet att en översyn av hur omhändertagandet av barn som utsatts för sexuella övergrepp kan förbättras. I skrivelsen ställs frågan hur Barnskyddsteamet vid Karolinska Universitetssjukhuset i Solna kan utvecklas för att förbättra omhändertagandet av barn som i ett akut skede söker vård och har, eller misstänks ha, utsatts för sexuella övergrepp och/eller våldtäkt.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Skrivelse från Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet om övergreppsmottagning för barn under 13 år i Region Stockholm

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att anse skrivelsen besvarad.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Förekomsten av diagnosen *Sexuella övergrepp* i Region Stockholm under åren 2013 - 2014 var enligt en studie¹, för åldersgruppen 0 - 12 år cirka 120 barn per år. I data inrapporterad till förvaltningen är förekomsten av diagnosen *Sexuella övergrepp* för barn 0 - 13 år under åren 2016 - 2018 cirka 90 barn per år. De flesta diagnoserna registreras inom den barn- och ungdomspsykiatriska öppenvården och på akutsjukhusen med barnakutuppdrag. Enligt Brottsförebyggande rådet anmäls årligen cirka 300 sexuella övergrepp mot barn i åldern 0 - 12 år i Region Stockholm. Att det skiljer sig åt mellan brottsförebyggande rådet och vårdens data kan exempelvis bero på att vården inte berörs i samma utsträckning i de fall där det gått lång tid sedan barnet utsatts för övergrepp till skillnad från då övergrepp skett i närtid.

Det är av vikt att regionen kan erbjuda en sammanhållen vård med bedömning, undersökning och uppföljning för barn som utsatts för sexuella övergrepp. För denna patientgrupp är vårdpersonal som har specialistkunskap inom vårdområdet och om patientgruppen av stor betydelse för goda resultat i både vårdprocess och eventuell rättsprocess.

Vårdkedja då sökorsaken är sexuellt övergrepp

I de fall där vårdpersonal hos någon av regionens vårdgivare träffar ett barn i åldern 0 - 13 år som söker vård på grund av att barnet varit utsatt för sexuella övergrepp så hänvisas barnet till Astrid Lindgrens barnsjukhus, där Barnskyddsteamet kan konsulteras på vardagar dagtid, i de fall stöd behövs i frågeställningar om ett barn som utsatts för sexuella övergrepp. Flickor som är under 13 år och som haft sin första mens kan även hänvisas till Södersjukhusets mottagning för våldtagna kvinnor. Om övergreppet polisanmäls kopplas både rättsväsendet och socialtjänsten in och åklagaren kan besluta om att det behöver göras en rättsmedicinsk undersökning av barnet för att säkra spår.

I det akuta skedet kan viss somatisk undersökning, som att spårsäkra DNA, behöva göras. Andra undersökningar och bedömningar om barnet, så som exempelvis test av sexuellt överförbara sjukdomar, eller bedömning av behov av fortsatta insatser från sjukvården, socialtjänsten eller annan instans går att göra vid ett senare inplanerat tillfälle, dessa görs företrädesvis i Barnhusens lokaler.

¹ Rajan et. al. (2017) "*Diagnoses of sexual abuse and their common registered comorbidities in the total population of Stockholm*". Journal of Epidemiology and Community Health.

Region Stockholm har idag samverkansavtal med tre Barnahus:

- Barnahus StockholmNord – (barn från kommunerna, Danderyd, Täby, Vallentuna, Österåker, Vaxholm, Järfälla, Sigtuna, Sollentuna, Upplands-Bro och Upplands Väsby)
- Barnahus Stockholm (barn från kommunerna Stockholm Stad, Lidingö, Ekerö, Solna och Sundbyberg)
- Barnahus Huddinge Botkyrka (barn från kommunerna Huddinge och Botkyrka)

I dessa tre Barnahus bidrar Region Stockholm med barnmedicinsk kompetens samt barn- och ungdomspsykiatrisk kompetens. Samarbetet sker mellan regionen, polisen, åklagarmyndigheten samt socialtjänst från de medverkande kommunerna kring de barn som blivit utsatta för brott i form av våld eller övergrepp. Hälso- och sjukvårdens insatser som utförs på Barnahusen är planerade (ej akuta) och utförs av Barnskyddsteamet och av Traumaenheten inom BUP-Stockholm (barn- och ungdomspsykiatrin).

Det saknas samverkansavtal för Barnahus för barnen som bor i kommunerna Nacka, Tyresö, Värmdö, Haninge, Nynäshamn, Södertälje, Salem och Nykvarn, vilket motsvarar cirka 20 procent av regionens barn och ungdomar. Region Stockholm ser tillsammans med övriga aktörer över hur en lösning ska komma till stånd så att alla barn i regionen får ett likvärdigt omhändertagande inom ramen för Barnahuskonceptet.

Vårdkedja vid vårdpersonals misstanke om sexuella övergrepp

Om ett barn söker vård hos någon av regionens vårdgivare av annan orsak än sexuellt övergrepp och det hos vårdpersonalen råder en misstanke om att ett barn utsatts för sexuella övergrepp kan Barnskyddsteamet på Astrid Lindgrens Barnsjukhus kontaktas för konsultation. Jämfört med andra frågeställningar och sökorsaker till akut vård är frågeställningen sexuella övergrepp hos barn en sällan förekommande frågeställning och därmed något som vårdpersonal i allmänhet är ovan att arbeta med.

Nuvarande uppdrag för Barnskyddsteamet vid Karolinska Universitetssjukhuset

Barnskyddsteamets uppdrag är enligt omställningsavtalet med Karolinska Universitetssjukhuset idag att:

- Vid behov genomföra medicinsk utredning av barn som blivit utsatta för brott, våld eller övergrepp.

- Bidra med barn- och ungdomsmedicinsk kompetens i Barnhusen.
- Utbilda och sprida den medicinska kompetensen kring våld och övergrepp på barn inom regionen.

I dagsläget tillhandahåller inte Karolinska Universitetssjukhusets Barnskyddsteam konsultation kvällar, nätter och helger i de fåtal fall stöd behövs för vårdpersonal i frågeställningar om ett barn som utsatts eller misstänks ha utsatts för sexuella övergrepp.

Överväganden

En möjlig förbättring av omhändertagandet för barn som utsatts för sexuella övergrepp är att Barnskyddsteamet kan erbjuda konsultationer kvällar, nätter och helger till regionens vårdpersonal. Hur detta skulle kunna organiseras på ett kostnadseffektivt sätt behöver vidare utredas och synkroniseras med sjukhusavtal 2020.

Björn Eriksson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Stefan Strandfeldt
Tf. Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Akten

Godkänd av Björn Eriksson, 2019-04-25

Övergrepssmottagning för barn under 13 år

När ett barn utsätts för sexuella övergrepp måste samhället snabbt ge barnet allt det stöd hen behöver. Hälso- och sjukvården behöver utveckla hjälpen till de barn som utsatts. Mottagningen för våldtagna på Södersjukhuset vänder sig till barn från 13 år, yngre barn som utsätts för sexuella övergrepp skulle gynnas av ett samlat ansvar från vårdens sida med ett tydligt barnperspektiv.

Omhändertagandet av flickor och pojkar under 13 års ålder sker, vid misstanke om sexuella övergrepp, på någon av regionens tre barnakutmottaningar, men troligen även vid närakuter och jourmottagningar då frågeställningen ofta inte är uppenbar vid den primära bedömningen. Till skillnad från andra sökorsaker på regionens akutmottagningar är frågeställningen sexuella övergrepp, med polisanmälan och spårsäkring, en sällan förekommande händelse. Detta medför att den som utför undersökningen i princip aldrig undersökt ett barn med frågeställningen om sexuellt övergrepp eller gjort en spårsäkring.

I en studie från 2017 (Rajan. G et al¹) granskades förekomsten av diagnosen sexuella övergrepp i Region Stockholm åren 2013-2014. Förekomsten under dessa två år för åldersgruppen 0-12 år var för flickor 0.06% och för pojkar 0.02% (ungefär 120 barn/år). För gruppen 13-17 år var förekomsten 0.6% för flickor och 0.02% för pojkar (ungefär 250 barn/år).

Extrapolerat från Brottsförebyggande rådets sammanfattning för 2017² anmäls ca 300 sexuella övergrepp mot barn 0-12 år i Stockholms län per år. Vilket ger förekomsten 0,045%/år dvs dubbla förekomsten mot vad som registreras i sjukvården vid ovan nämnda studie. Detta kan bero på att vid sexuella övergrepp där det gått lång tid sedan övergreppet eller där det inte förekommit några fysiska handlingar, berörs inte vården vilket gör att fler fall kan ha uppmärksamats av andra instanser, utanför sjukvården, som tex socialtjänst eller polisen.

Det bör beaktas att endast ungefär 20% (enligt BRÅ) av sexuella övergrepp rapporteras. Siffrorna blir då ungefär 1000 barn/år 0-12 år, med en årlig incidens av 0,2%, i Region Stockholm.

Den styrande majoriteten anser att de barn som misstänks ha utsatts för sexuella övergrepp som söker sjukvård, men som inte ännu kommit i kontakt med ett Barnahus, ska undersökas av ett sammansatt team som har etablerade rutiner och specialistkunskap i området. En sammanhållen vårdkedja med bedömning, undersökning och uppföljning är viktigt för denna patientgrupp både vad gäller somatiskt vård men också med psykiatriskt stöd och traumabehandling.

På Karolinska Sjukhuset har idag Barnskyddsteamet i uppdrag att stödja tre Barnahusverksamheter i regionen. Barnskyddsteamets uppdrag är också att stödja rättsväsendet vad det gäller medicinska bedömningar och utlåtande samt stödja sjukvården vid misstankar runt barns som far illa. Utbildning,

¹ <https://jech.bmj.com/content/71/6/592.long>

² https://www.bra.se/download/18.10aae67f160e3eba62938177/1522141587204/Sammanfattning_anmalda_2017.pdf

utveckling och forskning ligger också inom uppdraget. I nuläget finns det en läkartjänst och tre sjukskötersketjänster.

Vi föreslår en översyn av hur omhändertagandet av utsatta barn kan förbättras och hur Barnskyddsteamets uppdrag kan utvecklas för att inkludera att ta hand om de barn som misstänkts ha utsatts för sexuella övergrepp och våldtäkt i ett akut skede.